

číná s tím svým nekonečným fňukáním, když už tak klidně odpočívala. Řekla jí:

„To chceš připravit mé mladé velitele o ten pěkný výděleček, který jim má přinést výkupné za tebe? Jestli s tím nepřestaneš, já už se postarám, abys bez ohledu na své slzy, na které loupežníci obyčejně nic nedají, byla zaživa upálena.“

Dívka byla takovou řečí vylekána, líbala jí ruce a prosila ji:

„Odpusť mi, má drahá matičko, a pro lásku boží měj aspoň trošku slitování s mým tvrdým osudem! Nevěřím, že by v tvém srdci vyžrálém tak dlouhým životem, že by pod tvými ctihodnými šedinami úplně vyschl všechno soucit. Jen se podívej na pohromu, která mě postihla, je to úplná tragédie.“

Byla jsem zasnoubena s krásným mladíkem, který neměl mezi sobě rovnými soupeře a kterého celé město prohlásilo za svého syna. Byl to můj bratranec a byl jen o tři roky starší než já. Od dětství jsme rostli a byli vychováváni stále spolu, protože jsme bydlili v témže domě, skoro by se dalo říci v téže místnosti a v témže lůžku, spojení vzájemnou náklonností čisté lásky. Už dávno jsme si byli zaslíbeni.

Když už byl se souhlasem mých rodičů svatební smlouvou prohlášen za mého manžela, byla slavena svatba, můj manžel přinášel slavnostní oběti v městských svatyních a chrámech a množství příbuzných a přátel ho při tom doprovázelo a prokazovalo mu tím přátelskou službu. V celém domě bylo vavřínových ratolestí jako nastláno, všude zářily pochodně a ozývaly se svatební písně. Má nešťastná matka mě chovala na klíně, strojila mě jako nevěstu a krásnila mě, aby mi to slušelo, každou chvíli mě zasypávala sladkými polibky a nesměle pronášená přání ukazovala, jak už se těší na vnoučky.

Znenadání vtrhnou do domu lupiči, jejich útok je tak zuřivý, jako by vypukla válka, míhají se tasené meče, jako by chtěli všechno rozsekat. Nepouštějí se však ani do vraždění, ani do loupení, ale srazí se v hustý klín a hrnou se přímo do naší svatební komnaty. Nikdo z domácích se proti nim nepostaví, nikdo se nevzchopí ani k nejmenšímu odporu, a tak mě ubohou, hrozným strachem polomrtvou vyrvou z náručí matky chvějící se hrůzou. Tak byla má svatba zmařena a rozeznána jako svatba Attidova nebo Prótesiláova.

A teď mě ten nejstrašnější sen nechává mé neštěstí znova prožívat, ba dokonce ještě je stupňuje. Zdá se mi, že mě znova násilně vlekou z domu, z bytu, z ložnice, ze samého lůžka a unášejí mě bezcestnými pustinami, že volám jméno svého nešťastného manžela, že on, vyrvaný z mého objetí, ještě vonící vonnými mastmi a ověncený květy, jde v mých stopách a já před ním stále prchám na cizích nohách. A jak vzrušeně křičí, žaluje, že mu unesli jeho krásnou manželku, a volá lidi na pomoc, tu jeden z těch lotrů dopálený pronásledováním, které je obtěžovalo, popadl na cestě velký kámen, hodil ho na chudáčka mého mladého manžela a zabil ho. Pohled na takovou krutost mě vyděsil, takže jsem se vytrhla z toho neblahého snu a celá se třesu.“

Stařena si při jejím pláči povzdechla a řekla jí:

„Neztrácej hlavu, má velitelko, a nelekej se snů, vždyť to jsou jen přeludy, na kterých nic není. Tvrdí se přece, že co se zdá ve dne, není pravda, někdy dokonce i noční vidění ohlašují pravý opak. Například plakat, dostávat výprask, někdy i být vražděn znamená, že člověka čekají peníze a štěstí, naproti tomu smát se, pochutnávat si na medových koláčcích nebo věnovat se rozkoším lásky předpovídávalo, že bude mít volnou cestu zármutek duševní, ochablost tělesná a jiné nepříjemnosti. Však já tě

z toho hned dostanu pěkným vyprávěním a povím ti jednu z pohádek, jaké my báby známe.“

A tak začala vypravovat.

Byl jednou v jednom městě král a královna a ti měli tři dcery. Všechny tři byly překrásné, ale u těch dvou starších, třebaže jejich půvab překonával všechny představy, přece jen byla naděje, že je v lidské moci najít slova chvály a oslavit je, kdežto krása té nejmladší princezny byla tak neobyčejná, tak oslňující, že je lidská řeč chudá na to, aby ji mohla vylíčit nebo aspoň dostatečně vynachválit. A tak se hrnuly celé zástupy zvědavců, lidé z města i bohatí cizinci přilákání pověstí o tak skvělé pastvě pro oči a všichni žasli obdivem nad princeznuinou nedostížnou spanilostí, zvedali pravou ruku před ústa, opírali ukazováček o vztyčený palec a stáli před ní v nábožně úctě jako před samotnou bohyní Venuší. A už se po okolních městech a sousedních krajinách rozletěla pověst, že bohyně, kterou zrodila azurová hlubina mořská a kterou odkojila rosa zpěněných vln, dopřává teď všem milost své božské přítomnosti a žije uprostřed lidského hemžení, nebo že to je možná opět jiná Venuše v rozkvetlé panenské kráse, které tentokrát nedalo život moře, ale země z nového zárodku božských krupějí.

Tento názor postupoval den ze dne dál a dál až do nedohledna, taková pověst se šířila a pronikala už na sousední ostrovy i skoro všude po pevné zemi, do přečetných jejích provincií.

Už proudily spousty lidí dlouhými cestami po zemi i po hlubokém moři za tím slavným divem století. Nikdo už nejezdil na Pafos, nikdo nejezdil na Knidos, ba ani na samotnou Kythéru, aby se podíval na Venuši. Její slavnosti se odkládají, její chrámy chátrají, posvátná lehátka jsou pošlapávána, obřady zanedbávány, sochy se nevěncí, oltáře jsou osiřelé a zohyzdělé vychladlým popelem. Mod-

litby jsou přednášeny dívce, nadpřirozená moc tak velké bohyně je uctívána v lidské podobě. Kdykoli princezna vychází ráno z paláce, přinášejí lidé oběti a pořádají hostiny ve jménu Venuše, ačkoli tu není, kdykoli prochází ulicemi, obyvatelstvo se shlukuje, dává jí věnce a květiny a modlí se k ní.

Toto přehnané přenášení poct patřících nebešťance na smrtelnou dívku silně pobouřilo skutečnou Venuši. Neschopná ovládnout svůj hněv potrásla hlavou, všechno se v ní vařilo a v duchu si říkala:

„Jakže? Já, pramáti přírody, já, prvopočátek živlů, já Venuše, dávající život celému světu, jsem nucena dělit se o pocty patřící mému majestátu se smrtelnou dívkou! Mé jméno, posvěcené v nebi, je znesvěcováno pozemskou špínou! To se mám opravdu dělit o oběti s nějakou zástupkyní a spokojit se s nejistým podílem na uctívání? To má dívka předurčená k smrti chodit po světě jako můj obraz? To tedy onen pastýř, jehož spravedlivost a nestrannost při rozhodování potvrdil sám velký Iuppiter, dal mé mimořádné kráse nadarmo přednost před tak významnými bohyněmi? Však ona se už nebude dlouho radovat z toho, že si přisvojila pocty náležející mně, ať je to kdokoli, neboť se bez meškání postarám o to, aby litovala i té své hříšné krásy!“

Hned k sobě zavolá svého synka, toho okřídleného chlapce, pro kterého nic není svaté a který je tak nezvedený, že pohrdá veřejnou morálkou, potlouká se v noci s pochodněmi a šípy po cizích domech, rozvrací všechna manželství a beztrestně páchá hrozná ničemnosti, zkrátka nedělá vůbec nic dobrého. Venuše ho ještě popichuje svými slovy, ačkoli je sám od sebe dost drzý a nevázaný, dovede ho k onomu městu, ukáže mu zblízka Psýchu (tak se totiž ta dívka jmenovala), poví mu celý příběh o soupeřství v kráse — vztekem jí hlas chvílemi přeskakuje a mění se ve vzlykot — a nakonec mu řekne:

„Prosím tě ve jménu svazků lásky, která poutá matku se synem, ve jménu sladkých ran tvých šípů, ve jménu slastné palčivosti téhle tvé pochodně, pomsti svou matku, ale ať je to pomsta dokonalá, přísně potrestej tu vzdornou krásu a ochotně mi splň jedno jediné přání místo všech jiných: ať tato dívka vzplane nejvášnivější láskou k tomu nejposlednějšímu muži, kterého Štěstěna potrestala ztrátou společenské vážnosti, majetku i samotného zdraví, k člověku tak nízkou postavenému, že by na celém světě nenašel druhého stejně ubohého.“

Po těchto slovech dlouho a nenasytně syna líbá poetevřenými ústy a pak zamíří k nejbližšímu místu mořského břehu bičovanému příbojem. Jen se svými růžovými chodidly dotkne perlicích se hřebenů rozčeřených vln, a okamžitě se mořská hlubina uklidní a ona kráčí po jejím povrchu jako po suché zemi, a to vše v okamžiku, kdy v ní takové přání vzniklo. V téže chvíli, jako by jim to byla už dávno poručila, přicházejí bez prodlení mořská božstva vzdát jí svůj hold. Jsou to Néreoovy dcery a zpívají sborem, Fortunus s rozježenými modrými vousy, Salacia s klínem plným ryb a maličký Palaemon sedící na delfinovi jako na koni. Zástupy Tritónů vyskakují všude kolem nad mořskou hladinu, jeden táhle troubí na zvuchou ulitu, druhý chrání bohyni hedvábným slunečníkem před žářem škodlivého slunce, další nastavuje před zraky vládkyně zrcadlo, dvojice jiných je zapřažena do vozu. Taková je družina, která provází Venuši na její cestě k Ókeanu.

Zatím Psýché při vši své kráse, i když si ji uvědomuje, nemá ze svého půvabu žádný užitek. Všichni se na ni dívají, všichni ji vychvalují, ale žádný, ať král, ať princ z krve královské, nebo aspoň obyčejný člověk z lidu nezatožuje se s ní a nehlásí se jako nápadník. Obdivují se její božské kráse, ale všichni ji obdivují tak, jako se obdivuje socha vytvořená mistrovským uměním. Už dáv-

no se obě starší sestry, o jejichž uměřené sličnosti si nevykládaly celé národy, zasnoubily s královskými ženichy, už se i šťastně provdaly, ale Psýché stále svobodná sedí doma jako vdova a pláče nad svou opuštěností a samotou, na těle chorá a s ránou v duši, a nenávidí na sobě svou krásu, třebaže okouzila celičský svět.

A tak ubohého otce té dívky ze všech nejnešťastnější napadlo, že ho asi nebe nenávidí, a ze strachu před hněvem bohů obrátí se s dotazem na prastarou věštírnu milétského boha a modlitbami a obětmi vyprosuje od tohoto mocného božstva sňatek a manžela pro dívku, po jejíž ruce nikdo nezatožuje. Apollón, ačkoli Řek z Iónie, odpověděl latinskou věštbou, aby se zavděčil autorovi povídky:

*Na vrchu vysoké hory rač postavit, králi, tu dívku,
k sňatku ji obleč stejně, jako by do hrobu šla.
Nedoufej, že získáš zetě, jenž z lidského rodu má původ,
bude to obluda strašná, úplný zuřivý drak,
který na křídlech létá vždy ve výši, sužuje všechno,
ohněm a šípem zkázu každému přinese hned.
Iuppiter sám se ho bojí a bohové mají z něj hrůzu,
strach z něho mají i řeky, dokonce sám temný Styx.*

Král, kdysi tak šťastný, vyslechl, co mu prozrazovala posvátná věštba, pak se smutný a rozlítostněný vrátil domů a své královské manželce vyložil, co ustanovovalo neblahé proroctví. Po mnoho dní nebylo slyšet nic jiného než nářek, pláč a bédování.

Ale krutá věštba naléhá na své vyplnění plné hrůzy. Už se připravuje všechno potřebné k svatbě, vlastně spíš k pohřbu nešťastné dívky, už skomírá zář svatební pochodně v popelu černých sazí, zvuk svatební píšťaly se mění v naříkavou lýdskou melodii, veselý zpěv svatební písně končí smutečným kvílením a nevěsta si utírá svateb-

ním závojem slzy. Celé město nařiká nad smutným osudem tak těžce postižené rodiny a v souladu s tím, co všichni cítí, je vyhlášen veřejný smutek.

Ale nutnost poslechnout rozkazy z nebes žádala, aby se ubohá Psýché podřídila určenému trestu. Když se tedy v hlubokém zármutku skončily slavnostní obřady té truchlivé svatby, vychází za účasti všeho obyvatelstva průvod s živou nebožkou a plačící Psýché se účastní ne své veselky, ale svého pohřbu. Její zarmoucení rodiče, sklíčení tak velkým neštěstím, se stále nemohou odhodlat k spáchání hanebného činu, a tu dcera sama je povzbuzuje těmito slovy:

„Proč týráte své nešťastné stáří ustavičným pláčem? Proč trápíte své srdce, vlastně spíš mé srdce nekonečným nářkem? Proč hyzdíte neúčinnými slzami své tváře, mně nade vše drahé? Proč trýzníte v svých očích můj zrak? Proč si rvete své bílé vlasy? Proč se bijete do prsou, proč bušíš, matko, do nader svatých svým mateřstvím? To bude pro vás skvělá odměna za mou zázračnou krásu! Pozdě si uvědomujete, že to vám prokletá zázvist zasadila smrtelnou ránu. Když mi celý svět vzdával božské pocty, když mi všichni jako jedním hlasem říkali druhá Venuše, tenkrát jste měli být smutní, tenkrát jste měli nařikat, tenkrát jste mne měli oplakávat jako mrtvou. Teď už to cítím, teď už to vidím, že mou zkázou nebylo nic jiného než jméno Venuše. Dovedte mě tedy na skálu, kterou mi osud určil, a nechte mě tam. Už se nemohu dočkat toho šťastného sňatku a svého vznešeného ženicha. Nač to oddalovat, nač se vyhýbat příchodu toho, který se narodil ke zkáze celého světa?“

Dívka domluvila, zmlkla a pevným krokem se vmísila mezi lidi, kteří ji doprovázeli. Všichni šli až k určenému skalisku na vysoké hoře, na nejvyšším vrcholku dívku postavili a pak odešli. Svatební pochodně, kterými si sví-

tili na cestu, uhasili svými slzami, nechali je na místě a se svěšenými hlavami se vydali na cestu k domovu.

Její nešťastní rodiče, zničení tak hroznou pohromou, zavřeli královský palác, ukryli se v temnu a odsoudili se k pobytu ve věčné noci.

Psýché stála na samém vrcholku oné skály, třásla se strachem a plakala. Tu se zvedl mírný vánek Zefyru, jemně zafoukal, rozevlál její šat, opřel se do něho, zlehounka ji nazvedl a svým klidným dechem ji pomalu snášel podle srázu té strmé skály a něžně ji složil dole v údolí do klína rozkvetlého trávníku.

KNIHA PÁTÁ

Psýše se příjemně leželo na hebkém palouku na lůžku z orosené trávy. Její silné duševní rozrušení se uklidnilo a ona sladce usnula. Když už ji dostatečně dlouhý spánek osvěžil, s klidem v duši vstala.

Vidí před sebou háj s vysokými košatými stromy, vidí pramen křišťálově průzračné vody. Uprostřed háje blízko potůčku vytékajícího ze studánky stojí královský palác, který nezbudovaly lidské ruce, ale božské umění. Stačí jen překročit práh, a hned ti bude jasné, že vidíš okázalé a přitom vším příjemným vybavené sídlo nějakého boha. Zlaté sloupy podpírají vysoký kazetový strop, umně vykládaný citrovým dřevem a slonovou kostí, všechny stěny jsou obloženy stříbrnými tepanými deskami, na nichž jsou zobrazeny divoké šelmy a jiná podobná zvířata tak, jako by běžela proti tomu, kdo vstupuje do místnosti. Musil to být vskutku podivuhodný člověk, nebo spíš nějaký polobůh, vlastně určitě to byl nějaký bůh, kdo s tak jemným a dokonalým uměním vytvořil z tolika stříbra všechna ta zvířata. Mozaiková podlaha sestavená z vzácných kamenů je rozdělena na řadu obrazů s různými náměty. Šťastní, nekonečně šťastní musí být ti, kteří mohou šlapat po takových skvostech a drahokamech.

I ostatní části paláce, rozkládajícího se do šíře i do dále, jsou tak drahocenné, že se to ani vyčíslit nedá, a všechny stěny postavené z masivního zlata září vlastním světlem, takže kdyby slunce nechtělo svítit, dům si může vytvořit svůj vlastní den. Takové světlo vychází ze síní, ze sloupových chodeb i ze samotných dveří. A stejně odpo-

vidá nádheře domu i zařízení, takže se zdá, že to je opravdu nebeský palác postavený pro velkého Iova, aby se měl kde stýkat s lidmi.

Psýché, zlákána kouzlem tak půvabných míst, přistoupí blíž, dodá si trochu odvahy a překročí práh. Zvědavost vidět něco tak překrásného zblízka ji potom zvlíbí a ona se dá do prohlížení jedné věci po druhé. V jiné části paláce objeví klenotnici, postavenou s vynikajícím uměním a naplněnou velkými poklady. Neexistuje na světě nic, co by se tam nedalo najít. Bylo tam tolik bohatství, že se měl člověk stále čemu divit, ale nejpodivnější ze všeho bylo, že ty poklady z celého světa nebyly zajištěny žádným řetězem, žádným zámkem, žádným hlídačem.

Jak si to všechno s největším potěšením prohlíží, ozve se jakýsi hlas, pouhý hlas bez těla, a říká jí:

„Paní, proč tě pohled na to velké bohatství uvádí v úžas? To všechno je tvé. Jdi tedy do ložnice, zažeh ůnavu odpočinkem na lůžku, a až budeš chtít, požádej o koupel. Hlasy, které slyšíš, to jsme my, tvé služebné, my ti budeme svědomitě posluhovat, a až budeš hotova s péčí o své tělo, bude na tebe čekat královská tabule.“

Když Psýché slyší pokyny vyslovené hlasem nevyházejícím z žádného těla, pocítí blaženost z toho, že se o ni božská prozřetelnost tak stará. Nejdřív zažene ůnavu spánkem a potom se osvěží koupelí. Pak spatří hned vedle půlkruhový stůl; protože je prostřený k jídlu, usoudí, že je přichystán pro její občerstvení, a tak si k němu docela ráda zasedne. Okamžitě jí jsou předkládány nejvybranější vína, úplný nektar, a četné mísy s rozmanitými pokrmy, nikdo ji však neobsluhuje, jako by všechno přinášel nějaký vánek.

Nepodařilo se jí nikoho zahlédnout, jen slyšela prchavá slova a za služebné měla pouhé hlasy. Po výborném jídlu kdosi neviditelný vstoupil do síně a zpíval a někdo

jiný ho doprovázel na loutnu, ale ani tu nebylo vidět. Pak jí dolehl k uším zpěv mnoha sladěných hlasů; bylo zřejmé, že to je pěvecký sbor, i když nebylo vidět ani človíčka.

Když všechny tyto zábavy skončily a večer zval k spánku, šla si Psýché lehnout.

Už byla hluboká noc, když ji probudil jakýsi tichý zvuk. Protože byla tak sama, dostala strach o své panenství, bázně se chvěla a trnula hrůzou především proto, že nevěděla, oč jde. A už tu byl neznámý manžel, vstoupil do lože, učinil Psýchu svou manželkou a před rozedněním zas rychle odešel. Okamžitě byly uvnitř hlasy, které čekaly před ložnicí připravené k službě, a poskytly ošetření mladé ženě zbavené panenství.

A tak to chodilo delší dobu.

A jak je přírodou dáno, trvalý zvyk způsobil, že když si na novotu zvykla, působilo jí to potěšení a zvuk tajemného hlasu ji utěšoval v její osamělosti.

Zatím její rodiče stárli neustálým žalem a smutkem, a protože se pověst o tom, co se stalo, donesla hodně daleko, dověděly se všechno i obě starší sestry. Zarmoucené a nešťastné ihned opustily domácí krb a jako o závod spěchaly k rodičům, podívat se na ně a pohovořit si s nimi.

Té noci manžel takto promluvil k své Psýše — vidět ho sice nemohla, mohla se ho však dotýkat a mohla ho slyšet:

„Má nejsladší Psýcho, má drahá manželko, příliš krutý osud ti hrozí smrtelným nebezpečím a já si myslím, že je třeba zvýšit opatrnost, aby ses mu vyhnula. Tvé sestry, rozrušené přesvědčením, že jsi mrtvá, pustily se po tvých stopách a co nevidět budou na oné skále. Jestliže náhodou zaslechněš jejich nářek, neodpovídej, raději se tím směrem vůbec ani nedívej, jinak připravíš mně tu nejprudší bolest a sobě úplnou záhubu.“

Psýché přikývla a slíbila, že to udělá tak, jak si manžel přeje.

Ale když spolu s nocí zmizí i on, stráví, ubožátko, celý den v slzách a nárcích a znova a znova si opakuje, že teď je doopravdy nadobro po ní, jestliže zavřená v zlatém žaláři a zbavená možnosti stýkat se a hovořit s lidmi nemůže ani potěšit své sestry, které se k vůli ní trápí žalem, ba ani podívat se na ně nesmí. Ten den se ani nevykoupana, ani nejedla, ani nijak jinak se neosvěžila, jen hořce plakala, dokud si nešla lehnout.

Takřka v téže chvíli, o něco dříve než obvykle, ulehla k ní na lůžko její manžel, vzal ji do náručí — ona stále ještě plakala — a vyčítal jí:

„Tak to jsou ty tvé sliby, má nejmilejší Psýcho? Co už od tebe může tvůj manžel čekat? Čeho se může nadát? Ty se nepřestáváš trápit ani ve dne, ani v noci, ba ani v manželově náručí! Dělej si tedy, co chceš, poslechni volání svého srdce, které tě žene do záhuby. Jen si však vzpomeň, že jsem ti dal vážnou výstrahu, až začneš litovat a už bude pozdě.“

A tu ho tak dlouho prosí a tvrdí, že jinak umře, až na něm vymámí souhlas s tím, po čem touží: aby mohla spatřit své sestry, aby mohla utišíť jejich zármutek, aby si s nimi mohla popovídat. Tak vyhověl prosbám své mladé ženy a navíc jí dovolil, aby jim dala darem zlato a šperky, kolik jen chce, ale znova a znova ji varoval a přímo strašil, aby se nikdy nedala přemluvit zhoubnými radami svých sester a nepátrala po tom, jak vypadá její manžel — hříšná zvědavost by ji srazila s vrcholu štěstí do zkázy a nikdy už by se nemohla těšit z jeho objetí.

Poděkovala manželovi a už veselejší mu řekla:

„To ať raději stokrát zemru, než abych ztratila přesladké manželství s tebou. Vždyť já tě mám ráda, ať jsi kdo jsi, strašně tě mám ráda, jako vlastní duši, a nedala

bych tě ani za samotného Amora. Splň mi však, prosím tě, ještě jedno přání a poruč svému služebníkovi Zefyrovi, aby mi sem přivezl mé sestry stejným způsobem jako mne.“

Vtiskuje mu přemlouvavé polibky, konejší ho lichotnými slovy, nenechá ho ani ve svém objetí vydechnout a uprostřed laskání mu šeptá:

„Mé srdíčko medové, můj mužičku, ty sladká duše své dušičky — Psýchy.“

Manžel podlehl, i když nerad, přemožen mocí a silou milostného šeptání, slíbil, že udělá vše, a když už se blížilo svítání, zmizel z manželčina objetí.

Sestry se vypyaly na místo, kde byla Psýché opuštěna, na ono skalisko, a pospíšily si tam. Když byly na místě, mohly si oči vyplakat, bily se v prsa a jejich časté výkřiky se vracely jako ozvěna odrážená skalními stěnami a balvany. Nepřestávaly volat jménem svou ubohou sestru, až se pronikavý zvuk jejich nařikavého hlasu snesl po srázu dolů. Psýché celá bez sebe a rozechvělá vyběhne z paláce a volá:

„Proč se zbytečně trápíte těmi žalostnými nářky? Já, pro kterou jste zarmoucené, jsem přece tady! Přestaňte s tím pohřebním bédováním a osušte si konečně tváře zvlhlé věčnými slzami, vždyt už můžete obejmout tu, pro kterou jste hořekovaly.“

Zavolá Zefyra a oznámí mu manželův příkaz. On bez váhání poslechne a okamžitě je svým nejmírnějším dechem snese bezpečnou cestou až k ní. A už se objímají, bouřlivě se líbají, a jen slzy oschly, znova se objevují vyvolány radostí.

„Ale teď už vesele vstupte pod mou střechu a do mého domova a potěšte svá utrápená srdce ve společnosti své Psýchy.“

Po této výzvě si mohly pod jejím vedením prohléd-

nout nesmírné bohatství zlatého paláce a poslechnout si početnou družinu sloužících hlasů. Pak jim poskytla skvělé osvěžení v překrásné koupeli a nasýtla je pochoutkami tabule, jaká se nikde u lidí nenajde.

Brzy měly dost té stále rostoucí záplavy bohatství přímo božského a v hloubi jejich srdce vzklíčila závist.

Jedna z nich se nakonec dá do vyptávání, a protože je velmi zvědavá, zabíhá při tom do velkých podrobností: kdo je pánem všech těch nebeských krás, kdo je jejím manželem, jaký je. Psýché ani v nejmenším neporuší manželův příkaz, tajemství neopustí její hruď, ale vymyslí si pohotově, že to je hezký mladý muž, na jehož tvářích se teprve začíná objevovat jemný stín prvních vousů, a že je skoro pořád někde venku v polích nebo v horách na lovu. Aby se náhodou v dalším hovoru nepodřekla a nezpronevěřila svému předsevzetí zachovat tajemství, bohatě je obdaruje zlatými a drahým kamením vykládanými šperky a zavolá Zefyra, aby je okamžitě odnesl.

Rozkaz byl bez meškání proveden. Ale v těch hodných sestřičkách se na zpáteční cestě domů už vařila žluč, jak se jich zmocňovala stále větší závist, a jedna přes druhou mlely hned o tom, hned o onom. Nakonec jedna spustila:

„Ty slepá, zlá a nespravedlivá Štěstěno! Tak tohle jsi tedy chtěla, abychom přes stejný původ z jednoho otce a jedné matky snášely rozdílný osud? My dvě, přestože jsme starší, jsme byly dány přivandrovalým manželům, abychom jim sloužily, abychom žily v cizině, pryč z domova, pryč z rodné země, daleko od rodičů jako ve vyhnanství, kdežto tahle, která je nejmladší, která přišla na svět naposled jako plod těla už vysláblého, má mít tak velké bohatství a boha za manžela, ačkoli ani pořádně neví, jak tu spoustu dobrot užívat? Všimla sis, sestro, co klenotů, a jakých, se válí u ní v domě? Jak se jí šaty blýskají? Jak

se třeptý drahokamy? Jak se tam na každém kroku šlape po zlatě? Má-li ještě k tomu tak sličného manžela, jak tvrdí, není dnes na celém světě šťastnější žena než ona. Božský manžel nakonec učiní bohyni i z ní, až si na ni ještě víc zvykne a jeho náklonnost ještě zesílí. Už je to opravdu tak, už se tak chovala a už tak vystupovala. Žena, která má za služebné nehmotné hlasy a která poroučí samotným větrům, dívá se hodně vysoko a už je z ní cítit bohyni. A já chudák jsem dostala manžela, který je především starší než můj otec, dále má hlavu holejší než tykev a tělo drobnější než nějaký chlapec a věčně jen hlídá dům zajištěný závory a řetězy.“

A pak začla druhá:

„A já mám na krku manžela zkrouceného a zkřiveného dnou, který si proto jen moc málokdy vzpomene na to, aby se se mnou pomiloval. Zato mu pořád jen musím třít prsty, znetvořené a ztvrdlé na kámen, tyhle své jemné ruce mám spálené od smrdutých obkladů, špinavých hadrů a nechutných náplastí, takže místo láskyplného postavení manželky zastávám namáhavou úlohu ošetřovatelky. Ty, sestřičko, jak je vidět, dokážeš to aspoň snášet trpělivě, nebo spíš poníženě jako otrokyně — nezlob se, že ti říkám otevřeně, co si o tom myslím; já už však nejsem schopna déle snášet, že tak velké štěstí připadlo ženě, která si je nezaslouží. Jen si vzpomeň, jak pyšně, jak domýšlivě s námi jednala, jak prozradila svou nafoukanost už svým vychloubáním, když nám musila ukázat, co všechno má, jak nám z tak velkého bohatství hodila pár drobností, a to se jí do toho ještě moc nechtělo, a honem honem nás nechala vyhodit a odfouknout, jen to zasvištělo, protože ji naše přítomnost obtěžovala! Ať nejsem žena, ať raději vůbec nežiju, jestli ji z té velké nádhery nesrazím do propasti. A jestli i tebe rozjitřilo naše pohanění tak, jak by mělo, hledejme společně účinný plán.“

Prozatím neukážeme tohle, co si neseme, ani rodičům, ani nikomu jinému, dokonce budeme říkat, že jsme nezjistily ani tolik, zda žije, nebo je mrtvá. Stačí, že jsme na vlastní oči viděly, co bychom raději neviděly, natož abychom ještě vytrubovaly před rodiči a před celým světem, jak je šťastná. Vždyť přece nejsou šťastní ti, o jejichž bohatství nikdo neví. Však ona pozná, že v nás nemá sluzky, ale starší sestry. Teď se vrátíme ke svým manželům a do svých domovů, které jsou sice chudé, ale zato v nich žijí slušní lidé, dobře a beze spěchu si všechno rozvážíme a pak se vrátíme s tím pevnějším odhodláním potrestat pýchu.“

Byl to špatný plán, ale těm dvěma se zalíbil, jako by byl dobrý, protože i ony byly špatné. Schovaly všechny cenné dary, rvaly si vlasy, nehty si do krve drásaly tváře (ty si to zaslouhovaly) a znova začaly neupřímně plakat. Tím znova rozjitřil i bolest rodičů a naplnil jejich duše zoufalstvím a potom ve spěchu zamíří každá do svého domova. Vztekem div že neprasknou a chystají proti své nevinné sestře zločinný klam, který by spíš bylo možno nazvat vraždou.

Zatím Psýchu její manžel, kterého nezná, v nočním rozhovoru opět varuje:

„Nevidíš, jaké nebezpečí visí nad tvou hlavou? Zlý Osud ti hrozí zpovzdálí — prozatím, ale neučiníš-li proti tomu bezpečné opatření hned teď na dálku, brzy tě napadne zblízka. Jako záludné vlčice připravují proti tobě tvé sestry s velkým úsilím zločinné nástrahy, a hlavně jim jde o to, přemluvit tě, aby ses pokusila zjistit, jak vypadám. Jak jsem ti však už dřív tolikrát řekl, spatříš-li jednou mou tvář, bude to poprvé a naposled. Přijdou-li tedy ještě ty čarodějnice ze všech čarodějnic nejhorší vyzbrojené svými zločinnými úmysly, a já vím, že přijdou, vůbec se s nimi nedávej do řeči, a jestliže to pro svou vrozenou upřímnost a jemnost své duše nebudeš moci snést,

tak aspoň neposlouchej nic a neodpovídej na nic, co by se týkalo tvého manžela. Naše rodina se brzy zvětší a tvůj dosud dětský klín nosí už v sobě pro nás jiné dítě, božské, jestliže zahališ naše tajemství mlčením, ale smrtelné, jestliže vydáš tajemství na pospas nezasvěceným.“

Při této novině rozkvetla na její tváři radost, Psýché tleskala, potěšena pomyslením na božské potomstvo, já-sala nad slávou z očekávaného dítěte a radovala se z důstojnosti, které jí přinese jméno „matka“. Počítá starostlivě, jak přibývají dny a dovršují se měsíce, a protože nemá zkušenosti a takové břemeno jí bylo do té doby neznámé, diví se, že tak krátké a malé bodnutí má za následek tak velký vzrůst jejího požehnaného života.

Avšak ty stvůry, ty odporné Furie, jejichž dech byl jak zmijí jed, již vypluly s rozpjatými plachtami, poháněny svou bezbožností k spěchu.

A tu manžel, který u ní trávil jen chvilky, znova Psýchu varoval:

„Už je tu poslední den, rozhodující okamžik. Tvé vlastní pohlaví vytáhlo do boje, tvá vlastní krev ti vyhlásila nepřátelství, již se chopila zbraní, zvedla se z tábora, seřadila se k bitvě a polnicí zatroubila k útoku. Tvé zločinné sestry už tasily meč a míří na tvé hrdlo. Běda, jaké pohromy na nás doléhají, má nejsladší Psýcho! Slituj se nad sebou, slituj se nad námi a úzkostlivým sebeovládáním zachraň náš dům, svého manžela, sebe samotnou i našeho maličkého před hrozící zkázou a neštěstím! A na ty zločinné ženy, kterým už nesmíš říkat sestry, neboť tě na smrt nenávidí a pošlapaly všechny pokrevní svazky, na ty se ani nepodívej, ani je neposlouchej, až se budou jako Sirény naklánět přes okraj útesu a plnit skály zvukem svých zkázonosných hlasů.“

Psýché mu odpověděla řečí přerývanou pláčem a vzlykáním, kvůli němuž jí bylo špatně rozumět:

„Myslím, že jsi už před časem mohl zvážit důkazy o mé spolehlivosti a málomluvnosti, a stejně se teď přesvědčíš o pevnosti mého ducha. Jen znovu naříd našemu Zefyrovi, aby konal svou obvyklou povinnost, a odpíráš-li mi pohled na svou tvář, která je pro mne svatá, dovol mi aspoň spatřit mé sestry, prosím tě o to při tvých vlasech, vonících skořicí a splývajících na všechny strany, při tvých něžných a hladkých tvářích, tak podobných mým, při tvé hrudi rozpálené žárem mně neznámým! Kéž aspoň v dítěti poznám tvou tvář! Nech se obměkčit prosbami pokorné a úzkostlivé ženy diktovanými láskou! Dopřej mi to potěšení, abych mohla obejmout své sestry, a osvěž radostí duši Psýchy, která ti je oddána! Vždyť už se nesnažím poznat tvou tvář, už mi nevádí ani noční temnoty. Mám tebe a ty jsi mé světlo.“

Těmito slovy a něžnými objetími byl manžel jako očarován, stíral její slzy svými vlasy a slíbil, že splní její přání; hned nato zmizel dřív, než se objevilo světlo rodícího se dne.

Obě sestry, spřažené tajnou úmluvou, se ani neza-staví u rodičů a přímo z lodí zamíří s nedočkavým spěchem k onomu skalisku; nepočkají ani, až přiletí vítr, aby je snesl, a s nerozváznou smělostí skočí do propasti. Zefyr však nezapomněl, co mu jeho pán poručil, zachytí je, i když se mu do toho příliš nechce, do náruče vanoucího větříčku a snese je na zem. Bez meškání vstoupí okamžitě rychlým krokem do paláce, a už objímají svou oběť, ty lhářky, které si říkají sestry, a veselou tváří zakrývají hluboko ukryté bohatství klamu. Ještě se k ní lísají a říkají jí:

„Psýcho, jak je to dlouho, co jsi byla holčička, a teď už jsi sama matkou! Ani nevíš, jakým štěstím je pro nás to tvé sladké břímě! Jak velkou radost způsobíš celé naší rodině! Jaké blaho, jaké potěšení, až si budeme moci po-

chovat tvé zlaté děťátko! Jestliže bude jeho krása odpovídat kráse rodičů, a to se dá čekat, bude to úplný Amor.“

A tak si předstíranou náklonností získají ponenáhlu sestřino srdce.

Když si v křeslech odpočinuly z únavy po cestě a když se osvěžily lázní, z které stoupala pára, velmi příjemně je potěší v jídelně podivuhodnými jídly a lahůdkami hodnými stolu bohů. Pak poručí zahrát na loutnu, i zazní loutna, zapískat na píšťalu, i ozve se hlas píšťaly, zazpívat sborovou píseň, a hned se rozléhá zpěv. A všechna tato hudba, jejíž provozovatele nebylo vidět, unášela duši posluchačů nejsladšími melodiemi.

Ničemnost těch dvou zločinných žen však neuklidnila a neobměkčila ani libá sladkost zpěvu, ale ony řídily svou řeč k léce, připravené na oklamání Psýchy. Přešly nenápadně k vyzvídání, jaký je její manžel, kde se narodil, z jaké rodiny pochází.

A ona ve své přílišné naivnosti zapomněla, co říkala dříve, vymyslí si novou historku a vypravuje jim, že její manžel pochází ze sousední provincie, že se zabývá velkým obchodem, že to je člověk středních let, že už mu vlasy tu a tam prokvétají. Moc se tím však nezdržuje, znova jim naloží bohaté dary a pošle je pryč onou větrnou dopravou.

Ale když byly vyzdvíženy do výše klidným dechem Zefyru a vracely se domů, říkala jedna druhé:

„Co říkáš, sestro, nehorázně lži té hlupačky? Tenkrát to byl mladíček, kterému sotva začínaly růst vousy, teď je to muž v nejlepších letech, kterému se už ve vlasech svítí stříbrné nitky. Co to asi bude za člověka, když ho za tak krátkou dobu úplně změnilo náhle příšle stáří? Myslím, sestřičko, že nenajdeš jiné vysvětlení, než že si buď na nás ta ničemnice vymýšlí báchorky, nebo nezná podobu svého manžela. Ať je to tak nebo onak, je třeba

vyhnat ji co nejdřív z tohoto bohatství. Jestliže nezná tvář svého muže, jistě se provdala za boha a nosí pod srdcem boha. Kéž to nebe nedopustí, ale stane-li se matkou božského dítěte, hned se pověším na spletené oprátce. Vraťme se tedy zatím k rodičům a na osnově této řeči tkejme dál svůj klam pokud možno stále stejné barvy.“

Jsou jako v jednom ohni, s rodiči mluví jen s nechutí a připraví jim zas bezesnou noc. Samy však také ani oka nezamhouří. S prvním širáním jako na křídlech přiběhnou na skálu, s ní se s obvyklou podporou větru prudkým letem snesou dolů a s vynucenými slzami v očích (mnuly si předtím víčka, aby slzely!) takto lstivě promluví k dívce:

„Ty si tu sedíš na vrcholu štěstí, jsi blažená, protože nevíš o té velké hrůze a nestaráš se o nebezpečí, v němž se nalézáš. Avšak nás, které s bdělou péčí střežíme tvé štěstí, zle trápí pomyšlení na tvou zkázu. Bezpečně víme, a protože cítíme tvou bolest a tvůj osud jako svůj vlastní, nemůžeme to před tebou tajit, že ten, kdo k tobě v noci tajně uléhá, je strašný drak, který se plazí mnoha klikatými závití, který má hrdlo naběhlé prudce jedovatou krví a jehož chřtán je věčně dokořán jako bezedná propast. Jen si vzpomeň na Apollónovu věštbu, která prohlásila, že jsi předurčena k sňatku s netvorem neznajícím slitování. Mnoho vesničanů i lovců z okolí a přeletní obyvatelé těch končin jej spatřili, když se nasycený večer vracel a přeplavával blízkou řeku.

Všichni tvrdí, že tě nebude dlouho tak úslužně vykrmovat vybranými pochoutkami, ale až tvůj požehnaný stav dozraje a tvůj život se naplní tučnějším plodem, pohltí tě i s ním. Teď už záleží jen na tobě, zda chceš poslechnout nás, své sestry, zneklidnělé starostí o tvé blaho, které nám je drahé, odvrátit od sebe smrt a žít s námi bez obav z nebezpečí, nebo být pohřbena v útrokách hrozně

obludy. Jestliže se ti líbí samota tohoto venkovského sídla oživená jen hlasy, nebo odporné a nebezpečné rozkoše tajné lásky v objetí jedovatého draka, je to tvá věc, my jsme rozhodně svou povinnost milujících sester vykonaly.“

Ubohá Psýché byla ve své prostotě a útlocitnosti zachváčena hrůzou z tak smutných slov; byla tím tak vyvedena z míry, že zapomněla na všechna manželova napomenutí i na své sliby a vrhla se do propasti zkázy; celá se chvěla a mrtvolně bleďá jen polohlasem zajíkávě šeptala:

„Nejdražší sestřičky, vy věru stále zůstáváte věrně povinností sesterské lásky, jak se sluší a patří. Ale i ti, kteří vám tvrdí takové věci, nevymýšlejí si žádné lži, jak se mi aspoň zdá. Já jsem totiž nikdy nespatriła tvář svého muže ani jsem se nikdy nedověděla, odkud je, jen ho v noci slyším mluvit tichým hlasem a žiji s manželem, o kterém nevím, ani jak vypadá, a který prchne, jakmile se začne rozednívat. Máte pravdu, když říkáte, že to je nějaká nestvůra, úplně s vámi souhlasím. Stále mi nahání velký strach, abych ho nechtěla spatřit, a hrozí mi velkým neštěstím, kdybych se nechala přemoci zvědavostí, jak vypadá jeho tvář. Jestliže teď můžete přinést spásnou pomoc své sestře, která je v nebezpečí, pomozte jí hned teď; starejte se o mne i nadále, aby vaše dřívější péče nebyla nadarmo.“

A tak se ty dvě zločinné ženy vloudí otevřenou bránou do bezbranného sestřina srdce, přestanou ji ostřelovat skrytými obléhacími stroji, vytasí meče lsti a zaútočí na ustrašené myšlení té bezelstné dívky.

Nakonec jí jedna z nich řekne:

„Pouto příbuzenských svazků nás nutí, abychom se neohlížely na nebezpečí, když jde o tvé blaho, a proto ti ukážeme cestu, o které po dlouhých úvahách soudíme, že je jediná, která tě může zachránit.

Opatři si dýku ostrou jako břitva, ještě ji přibrus o jemnou kůži dlaně a ukryj ji potají na té straně lůžka, kde si obyčejně leháš. Přichystej si také dobrou svítilnu plnou oleje a jasně svítící a uschovej ji pod nějaký poklopený hrnec. Všechny tyto přípravy co nejpečlivěji utaj. Když se přišourá a vyleze si jako obvykle na lůžko, počkej, až natažen a přemožen prvním spánkem začne zhluboka oddechovat, vyklouzni z lůžka a bosa, po špičkách a drobnými krůčky jdi vysvobodit svítilnu z vězení slepých temnot; její světlo ti poradí, jak si při provádění tak hrdinského činu počínat co nejlépe podle toho, co si okolnosti budou vyžadovat. Zvedni nejdřív pravici a pak neobjasně mocným rozmachem oné dvojsečné zbraně přetni škodlivému drakovi vaz spojující krk s hlavou. Nebude ti chybět ani naše pomoc; jakmile ho zabiješ a tím se osvobodíš, budeme hned starostlivě u tebe, pomůžeme ti odnést všechno tohle bohatství a najdeme ti manžela podle tvého přání, takového, který by náležel k lidskému rodu jako ty.“

Takovými plamennými řečmi rozdmýchávaly požár v srdci sestřině, které i bez toho už hořelo, a pak od ní hned odešly, protože měly velký strach o sebe a bály se už jen stát blízko místa, kde mělo dojít k tak strašné tragédii. Daly se jako obvykle vynést na křídlech větru nahoru na skalisko, odtamtud rychle utekly, vstoupily na loď a odpluly.

Psychu tam nechaly samotnou, ale ona není sama, neboť je štvána nelítostnými Líticemi a v její duši se bolest vlní jako moře za příboje. Ačkoli si už určila plán a je pevně rozhodnuta provést ho, přece jen ve chvíli, kdy už napřahuje ruku k činu, je v ní ještě nejistota a ona váhá, protože se v ní v tom těžkém postavení sváří mnoho různých citů. Spěchá a odkládá, je plna odvahy i bázně, je ovládána pochybnostmi a plane hněvem. Nejhorší

však je, že nenáviděné zvíře a milovaný manžel jsou jedna a táž bytost. Přesto když už večer za sebou táhne noc, vykoná v překotném spěchu přípravy k bezbožnému zločinu.

A už tu byla noc, přišel manžel, nejprve vybojoval několik bitev na válečném poli Venušině a pak se ponořil do hlubokého spánku.

Tu Psýché, zesláblá na těle i na duchu, načerpá sílu v pomýšlení na krutost osudu, vytáhne z úkrytu svítilnu, vezme do ruky dýku a pocítí v sobě odvalu muže.

Jakmile se však přiblíží se světlem k lůžku a posvítí si na jeho tajemství, spatří tu nejkrotší ze všech šelem, toho nejlíbeznějšího dravce, samotného Amora, půvabného boha půvabně ležícího; při pohledu na něho i plamének svítilny se rozveselil, zazářil jasněji a zalesklo se svatokrádežné ostří dýky. Avšak Psýché se při tom pohledu zděsila, ztratila vládu nad svými smysly, zbledla jako smrt a tak se chvěla, že klesla na kolena a snažila se ukrýt zbraň, ale ve své hrudi. A byla by to opravdu učinila, kdyby dýka sama ze strachu před tak velkou ohavností nevyklouzla z opovážlivé ruky a neupadla na zem.

Už je blízko zhroucení, jak z ní všechny síly vyprchaly, znova a znova se však dívá na krásu té božské tváře a její duše zas okřívá. Vidí zlatovlasou hlavu s rozkošnou kšticí vonící ambrosií, ozdobně zvlněné kadeře vlasů jsou prostřeny po ramenou bílých jako mléko a po ruměných tvářích, některé splývají vpředu do čela, jiné vzadu na krk a jiskří takovou září, že před ní bledne i světlo svítilny. Na plecích křídlatého boha se bělají perutě jako květy třpytící se rosou, a třebaže jsou v klidu, nejkrajnější pířka, něžná a jemná, se chvěním zvedají a klesají a neklidně dovádějí. Ostatní tělo je hladoučné a zářící — Venuše se nemusí stydět, že ho porodila. U nohou lůžka leží luk, toulce a šípy, milostné zbraně velkého boha.

Psýché, plná zvědavosti, nemůže se nasytit pohledu na zbraně svého manžela, prohlíží si je, bere je do rukou a obdivuje. Vyjme z toulce jeden šíp a špičkou palce chce vyzkoušet, jak je ostrý, ale prsty se jí stále ještě chvějí, a jak se trochu víc opřela, píchla se dost hluboko, takže se povrch pokožky orosil růžovými kapičkami krve. Tak propadla Psýché dobrovolně, aniž si to uvědomila, lásce k Amorovi, bohu lásky.

Stále víc a víc plane touhou po bohu touhy, sklání se nad ním s dychtivě pootevřenými ústy, spěchá zasypat ho dlouhými a vášnivými polibky a bojí se, že jeho spánek nebude trvat dost dlouho.

Ale když opilá takovým štěstím a raněná v srdci neví, co má dělat, její svítilna buď z nejhorší zlomyslnosti, nebo ze škodolibé závisti, nebo proto, že sama také toužila dotknout se takového těla a jakoby je políbit, vyprskla ze špičky plamene kapku vřelého oleje na pravé rameno boha.

Běda ti, ty opovážlivá a neodpovědná svítilno, tvá služba lásce nestojí za nic! Ty si troufáš popálit samého boha veškerého žáru, ačkoliv tě jistě vynalezl nějaký milenec, aby mohl děle, i v noci, mít požitek z vytoužené krásy.

Popálený bůh vyskočil, a když viděl, jak hanebně byla zrazena jeho důvěra, okamžitě beze slova odletěl polibkům a pažím zoufalé manželky.

Avšak Psýché se pohotově oběma rukama chytila jeho pravé nohy, když se zvedal do vzduchu, pevně se jí držela, chuděra, když vzlétal do výše, zavěšená ho provázela oblačnými kraji až do krajního vypětí sil a pak vyčerpaná klesla k zemi.

Avšak zamilovaný bůh ji neopustil, jak tam ležela na zemi, ale snesl se na blízký cypřiš a z jeho vysokého vrcholku na ni v hlubokém dojetí mluvil:

„Ty pošetilá Psýcho, já jsem zapomněl na příkazy své matky Venuše, že mám zařídit, aby ses zamilovala do nějakého ubožáka, který žije na okraji společnosti, a provdala se za něho, a místo toho jsem raději přiletěl k tobě sám jako tvůj milenec. Bylo to ode mne lehkomyšlné, já vím, já slavný lučištník jsem se sám poranil vlastním šípem a učinil jsem z tebe svou manželku, abys mě pokládala za divoké zvíře a abys mi chtěla uříznout hlavu, tu hlavu, v níž jsou oči, které jsou do tebe zamilované. Tolikrát jsem ti opakoval, aby ses před něčím takovým měla stále na pozoru, tolikrát jsem tě před tím varoval, protože tě mám rád. Ale ty tvé výborné rádkyně mi brzy zaplatí za své zhoubné poučení. Tebe potrestám pouze tím, že tě opustím.“

Po těchto slovech se na svých křídlech prudce vznesl do výše.

Psýché však ležela na zemi, a kam až mohla dohlédnout, sledovala let svého manžela a mučila své srdce zoufalým nářkem. Ale když už ji nebetyčná dálava připravila o muže unášeného vesly křidel, vrhla se po hlavě z břehu do blízké řeky. Avšak pokojně tekoucí proud, zřejmě z úcty k bohu, který rád zkouší sílu svého žáru dokonce i na vodách, a ze strachu o sebe okamžitě ji vzal do náručí tak, aby jí neublížil, a vysadil ji na břeh porostlý rozkvetlým trávníkem.

Na stráni nad vodou seděl náhodou Pán, bůh venkova, objímal Échu, bohyni hor, a učil ji opakovat popěvky různého druhu. U samého břehu skotačí kozy, popásají se a okusují listí z keřů u řeky.

Kozonohý bůh k sobě laskavě zavolá ztrápenou a vyčerpanou Psýchu, neboť mu její osudy nejsou neznámé, a snaží se ji uklidnit konejšivými slovy:

„Holčičko milá, jsem sice jen obyčejný venkovan, pastýř, ale díky tomu, že jsem se dožil vysokého věku,

mám bohaté zkušenosti. Jestliže se nemýlím ve výkladu toho, co vidím (a v tom je podle názoru moudrých mužů podstata věštění), tvůj váhavý a potácivý krok, příliš bledá pleť a neustálé vzdychání, k tomu ještě tvé smutné oči, to všechno jsou příznaky toho, že jsi chorá přílišnou láskou. A tak mě poslechni a nepokoušej se znova zničit svůj život skokem do vody nebo jiným způsobem. Přestaň plakat, odlož zármutek a raději se modli k Amorovi, největšímu z bohů. Protože je mladý a náchylný k rozkoším smyslů, hleď si získat jeho přízeň lichotnou oddaností.“

Tak promluvil bůh — pastýř, a Psýché mu neodpověděla ani slůvkem, jen se s úctou uklonila před božstvem, které jí chtělo pomoci, a šla dál.

Ale když už s velkou námahou ušla velký kus cesty a den se skláněl k večeru, přišla, ani nevěděla jak, k jednomu městu, kde kraloval manžel jedné její sestry. Když se to Psýché dověděla, žádala, aby ohlásili sestře její přítomnost. Hned k ní byla uvedena, a když se přivítaly, což se neobešlo bez objímání, zeptala se jí sestra, co je příčinou jejího příchodu. A Psýché začala vypravovat:

„Jistě si vzpomeneš na radu, kterou jste mi daly, abych dýkou na obě strany nabroušenou zabila obludu, která přichází se mnou spát a vydává se za mého manžela, dřív než mě ubohou pohltí svým nenasytným chřtánem. Ale jakmile jsem se, také podle vaší rady, podívala na jeho obličej ve světle svítlny spoluvnice, objevila se mi před očima podivuhodná, přímo božská podívaná. Byl to sám syn bohyně Venuše, sám Amor, jak ti říkám, ukolébáný v klidný spánek. Když jsem se vzrušená pohledem na tolik krásy a zmatená přemírou rozkoše trápila jen pomyslením na krátkost času, který mi byl dopřán k požitku, ta nejnešťastnější náhoda způsobila, že ze svítlny vystříkla kapka vřelého oleje na jeho rameno.

Bolest ho okamžitě probudila. Když viděl, že jsem

ozbrojena ocelí a ohněm, zvolal: „Za tak hrozný čin se ihned klid z mého lože, seber si své věci a odejdi. Já uzavru zákonitý sňatek s tvou sestrou“ — a řekl jméno, které nosíš ty. A hned nařídil Zefyrovi, aby mě svým dechem odnesl z jeho paláce.“

Psýché ještě ani nedomluvila, a její sestra, hnána šílenou chtivostí a trestuhodnou závistí jako tažné dobytče bodcem, oklamala svého manžela lží, která v té situaci vypadala pravděpodobně, jako by se dověděla něco o smrti svých rodičů, hned nasedla na loď a zamířila k oné skále. Ačkoli foukal jiný vítr, spoléhala slepě, že se její naděje splní, zvolala: „Tu mě máš, Amore, manželku tebe hodnou, a ty, Zefyre, zachyť svou paní,“ a mocným skokem se vrhla do propasti. Ale na vytoužené místo se neměla dostat ani jako mrtvá, neboť její údy byly rozmetány, jak se rozbíjely o výčnělky skalních útesů, a spolu s rozervanými vnitřnostmi se staly potravou ptáků a divé zvěře. Našla smrt, jakou si zasloužila.

Ani další pomsta a trest nedaly na sebe dlouho čekat.

Psýché pokračovala ve své bludné pouti, až přišla do jiného města, ve kterém žila stejným způsobem druhá sestra. I ona uvěřila klamu své sestry, zatoužila zaujmout zločinně její místo v manželství, pospíšila si k oné skále a našla tam podobnou smrt.

Zatímco Psýché bloudila od národa k národu a hledala Amora, ten ležel v matčině ložnici a naříkal, protože ho bolela spálenina, kterou mu udělala svítilna.

A tenkrát se racek, ten bělostný pták, který vesluje křídly nad mořskými vlnami, rychle ponořil do hlubokého klína oceánu. Tam se zastavil před Venuší, která se právě koupala a plavala, a prozradil jí, že její syn je popálený, že leží a je mu velmi zle, že nařiká, protože ho rána strašně bolí. Dále jí řekl, že na celém světě není o Venuši a její rodině slyšet nic dobrého, jen samé klepy a pomluvy —

„oba prý jste se stáhli daleko od lidí, on někam do hor s nějakou děvkou, ty k moři za koupáním, a proto prý není na světě žádné potěšení, žádný půvab, nic, co by se člověku líbilo, ale všechno je zanedbané, hrubé a ošklivé, nekonají se svatby, neexistuje družné přátelství ani láska synovská, ale všude panuje velký úpadek mravů a politováníhodný odpor k zanedbávanému manželství.“

Tak mlel páté přes deváté ten upovídaný a všetečný pták a trhal na kusy dobrou pověst Venušina syna.

Avšak Venuše notně dopálená náhle zvolá:

„Tak ten můj hodný synáček už má milenkou? Prozraď mi rychle, ty můj jediný oddaný služebníku, jméno té, která svedla toho nezkušeného chlapce, toho holobrádka, ať je z národa Nymf, nebo z družiny Hór, nebo ze sboru Múz, nebo snad některá má služebnice Grácie!“

Ten klevetivý pták nemlčel, ale řekl:

„Nevím nic určitého, paní. Mám dojem, že je bláznivě zamilován do obyčejné dívky, která se jmenuje Psýché, jestliže si to dobře pamatují.“

Tu se Venuše rozzlobila a dala se do hrozného křiku:

„Jestliže doopravdy miluje Psýchu, soupeřku mé krásy, sokyni mého jména, pokládal mě zřejmě ten můj potomek za kuplířku, vždyť ji poznal proto, že jsem mu ji já ukázala!“

Ještě během těchto výlevů hněvu rychle vystoupila z moře, spěchala do své zlaté ložnice, a když tam našla tak, jak jí bylo řečeno, svého syna nemocného, spustila na něho hned dveří:

„To je mi pěkné jednání! To se opravdu hodí k naší rodině a k tvé dobré pověsti, abys nejen šlapal po příkazech své matky, vlastně své velitelky, a zapomněl, že máš trápit mou nepřítelkyni láskou, která jí pošpiní, ale aby ses s ní dokonce v tvém věku, ještě vlastně chlapeckém, objímal a na nic se neohlížel! Na to máš ještě moc času!

A navíc bych se měla zřejmě smířit s tím, že mou snachou bude ženská, kterou nenávidím! Ty nezvedenče! Ty svůdníku! Ty kluku nehodná! Tak ty si myslíš, že ty můžeš pomýšlet na děti, a já že už jsem moc stará na to, abych se stala matkou? Abys věděl, pořídím si jiného syna, mnohem lepšího, než jsi ty, nebo abys ještě víc cítil pohanu, přijmu za vlastního některého ze svých mladých otroků a dám mu křídla, pochodně, luk i šípy a vůbec všechnu svou výzbroj a výstroj, kterou jsem ti nesvěřila proto, abys ji takto užíval! Z majetku svého otce jsi přece do své výbavy nedostal nic.

Ty jsi ale byl už od malička rozpustilý a ukazoval jsi dráčky. Kolikrát už jsi neuctivě vztáhl ruku na starší, ba i mne samotnou, svou vlastní matku, den co den přivádíš do rozpaků. Už jsi mě, ty vrahu, častěji postřelil, vůbec si mne nevážíš, jako bych byla vdova, a nebojíš se ani svého nevlastního otce, přestože to je statečný a velký bojovník, jakého nenajdeš. Proč by ses ho konečně měl bát, když jsi mu už tolikrát opatřil milenkou a způsobil mi tím trápení! Ale já už se postarám, abys litoval, že sis tak zahrával, a aby ti tenhle sňatek ztrpkl a zhořkl.

Co mám však teď dělat, když jsem byla tak zesměšněna? Kam se mám obrátit? Jak mám tohohle hada zkrotit? Mám žádat pomoc od své nepřítelkyně Zdrženlivosti, kterou jsem už víckrát urazila právě kvůli jeho bujnosti? Úplně mi jde mráz po zádech při pomýšlení na rozhovor s tou vesnickou ženskou, která na sebe vůbec nedrží. Ovšem nelze pohrdat útechou z pomsty, ať přijde odkud chce. Ano, právě na ni se musím obrátit a na nikoho jiného, aby tohohle lotra co nejpřísněji potrestala, prorazila mu toulec, otupila mu šípy, odvázala tětivu z luku, uhasila mu pochodeň a samotné jeho tělo aby zkrotila ostřejšími prostředky. Teprve tenkrát budu pokládat svou křivdu za usmířenou, až mu ostříhá vlasy, které jsem čas od

času hladila téměř svýma rukama, až se leskly jako zlato, a přistříhne mu křídla, která jsem mu na svém klíně napouštěla nektarem.“

Když domluvila, vyběhla ze dveří, rozzlobená, že přímo soptila žluč, jak to Venuše dovede. Ceres a Iuno šly právě k ní, a když viděly, jak je našpulená, ptaly se jí, proč se tak zarputile mračí a nedovolí, aby se uplatnil nedostizný půvab jejích třpytících se očí. A ona jim odpověděla:

„Přicházíte právě vhod, abyste prokázaly laskavost mému srdci, které jen hoří. Prosím vás, vynasnažte se všemožně najít tu poběhlici, která se potuluje někde po světě. Jistě se před vámi neutajilo, co se všude povídá o mé rodině a o tom, co provedl můj syn, o kterém je lepší nemluvit.“

A tu ony bohyně, které dobře věděly o tom, co se stalo, začaly konejšit zuřivý Venušin hněv:

„Čím se provinil tvůj syn, paní, že mu s takovou umíněností bráníš v jeho zábavách a toužíš dokonce zničit tu, kterou miluje? Řekni nám laskavě, jaký zločin vidíš v tom, že se s potěšením zahleděl na hezké děvče? Nevíš, že už to je mladý muž? Či jsi zapomněla, kolik už mu je roků? Budeš ho stále považovat za dítě jen proto, že vypadá na svůj věk tak roztomile? Ty jsi matka, ale jsi také rozumná žena, a to bys chtěla stále špehovat svého syna a slídit po jeho zábavách, obviňovat ho z prostopášnosti, bránit mu v jeho milostných pletkách a u vlastního, a ještě k tomu pohledného dítěte kárat své vlastní umění, své vlastní potěšení? Který z bohů, který z lidí shledá správným, abys rozsévala všude po celém světě milostné touhy, když sama ve své rodině lásku nelaskavě stíháš a vlastnímu synovi uzavíráš všem otevřenou dílnu ženských hříšků.“

Tak se ony dvě bohyně ochotnou pomocí snažily

zavděčit Amorovi i v jeho nepřítomnosti, protože měly strach z jeho šípů. Ale Venuše, rozzlobená, že neberou vážně urážky, na které si stěžovala, nechá je být, obrátí se k nim zády a rychlým krokem zamíří k moři.

KNIHA ŠESTÁ

Psýché bloudila zatím světem cestou necestou, ve dne v noci s neklidem v srdci hledala manžela a stále víc toužila, když už ne udobřit ho mazlením jako manželka, protože byl v této chvíli ještě příliš rozzloben, tak aspoň usmířit ho pokornými prosbami jako otrokyně.

Když spatřila v dálce na vrcholu vysoké hory nějaký chrám, pomyslila si: „Kdoví, zda tam nahoře nebydlí můj pán!“ Neustálou námahou už byla unavena a sotva se vlekla, teď ji však naděje a touha vzpružily a ona zrychlila krok a zamířila k onomu chrámu. Rychle vystoupila na horský hřeben a přiblížila se k chrámovým lehátkům božstva.

Spatří tam na hromadě pšeničné klasy, jiné spletené do věnce, spatří tam i klasy ječmene. Byly tam i srpy a různé jiné nářadí potřebné při žních, ale všechno nedbale a nepořádně naházené páté přes deváté, tak jak nechávají dělníci v letním žáru válet věci tam, kde jim od ruky upadnou. Psýché se dá do pečlivého oddělování jednoho od druhého, roztříděné předměty pak řádně složí — je totiž přesvědčena, že nesmí zanedbat chrám a obřady žádného boha, ale vyprošovat si blahosklonné milosrdenství všech.

Při této starostlivé a pilné práci ji zastihne živitelka Ceres a už zdaleka na ni volá:

„Cože, to jsi ty, ubohá Psýché? Rozzuřená Venuše hledá po celém světě tvou stopu, je z pátrání celá pryč, chtěla by tě postihnout tím nejkrutějším trestem a ze všech svých božských sil se dožaduje pomsty, a ty se

v takové chvíli staráš o mé věci a myslíš na něco jiného než na svou záchranu?“

Tu se Psýché vrhla bohyni k nohám, potokem slzi smáčela její chodidla, zametala zemi svými vlasy, modlila se k ní mnoha způsoby a prosila ji o milost:

„Zapřísahám tě při tvé pravici dárkyně úrody, při radostných slavnostech dožínek, při mlčenlivých tajemstvích tvých skříněk, při okřídleném spřežení draků, kteří ti slouží, při brázdách mezi sicilskými hroudami, při voze, na němž byla unesena tvá dcera, při zemi, která ji pevně držela, při Proserpinině sestupu pod zem k sňatku beze světla, při jejím výstupu k shledání s matkou na světle denním a při všem ostatním, co halí mlčením svatyně v attické Eleusíně, pomoz ubohé duši Psýchy, která tě pokorně prosí. Dovol mi, abych se aspoň na pár dní směla schovat v této hromadě klasů, než se zuřivý hněv mocné bohyně časem zmírní nebo aspoň než se mé síly vyčerpané dlouhotrvající námahou obnoví odpočinkem.“

Ceres jí odpověděla:

„Tvé prosby a slzy mě sice dojímají a ráda bych ti pomohla, ale nemohu se znepřátelit se svou příbuznou, k níž jsou mé vztahy odedávna přátelské, zvláště když je to ještě k tomu dobrá žena. Odejdi proto okamžitě z tohoto chrámu a buď ráda, že jsem tě nezadržela a neuvěznila.“

Proti všemu očekávání byla tedy Psýché odmítnuta a dvojnásob sklíčená zármutkem vydá se na cestu zpět. V řídkém lesíku dole v údolí zahlédne svatyni postavenou s vynalézavým uměním, a protože nechce nechat nepovšimnutou žádnou cestu, třeba pochybnou, která by mohla vést k zlepšení její naděje, ale je rozhodnuta prosit o milost kterékoli božstvo, přiblíží se k posvátným chrámovým dveřím. Spatří cenné dary a stuhu s nápisy vyšitými

zlatou nití rozvěšené po větvích stromů a na veřejích chrámu, vyjadřující vděčnost za prokázané dobrodiní a prozrazující jméno bohyně, které byly věnovány. Poklekne, rukama obejmě oltář, který ještě úplně nevychladl od oběti, setře si slzy a takto se modlí:

„Sestro a manželko velkého Iova, ať jsi ve své starobylé svatyni na Samu, který jediný se pyšní tvým narozením, dětským pláčem a vychováním, nebo jsi na návštěvě v blažených sídlech vysokého Kartága, které tě ctí jako pannu vystupující na nebe na hřbetě lva, nebo vládneš slavným hradbám Argu blízko břehů Ínachu, který tě zná už jako manželku Hromovládcce a královnu bohyň, ty, kterou ctí celý Východ jako Zygii a které celý Západ říká Lucina, buď pro mne v mé krajní nouzi opravdovou Iunonou Spasitelkou a zbav mne, vysílenou tolika prožitými útrapami, strachu z nebezpečí, které mi hrozí. Pokud vím, máš ve zvyku pomáhat bez prošení těhotným ženám, když se nalézají v nebezpečí.“

Na tuto poníženou prosbu se jí okamžitě zjeví Iuno v celé vznešené velebnosti své božské moci a ihned jí řekne:

„Jak ráda bych chtěla, to mi můžeš věřit, přizpůsobit svou vůli tvému přání. Avšak ohleduplnost mi nedovoluje učinit něco proti vůli mé snachy Venuše, kterou jsem vždy měla ráda jako vlastní dceru. Navíc mi v tom brání i zákony, které zakazují ujmout se uprchlých cizích otroků proti vůli jejich pánů.“

Psýché zdrcena tímto dalším ztroskotáním štěstí a neschopná dostihnout svého okřídleného manžela vzdala se už veškeré naděje na záchranu a takto se radila se svými úvahami:

„O jakou jinou pomoc se mohu ve svém trápení ještě pokoušet, jakou mohu získat, jestliže mi nemohla prospět ani přízeň bohyň, třebaže mi byly nakloněny? Mám se zno-

va vydat na cestu? Ale kam, když jsem jako v pasti? Pod kterou střechou, v kterých temnotách bych se mohla ukrýt tak, abych unikla zrakům velké Venuše, kterým nic neujde? Proč se tedy, Psýcho, už jednou nevzmužíš, nevzdáš se statečně liché naděje, nevydáš se dobrovolně do rukou své vládkyně a nesnažíš se pokorou, třeba pozdní, zmírnit návaly jejího hněvu? Kdoví, zda také tam, v matčině domě, nenajdeš toho, koho tak dlouho hledáš.“

Tak připravena na ponížení, jehož výsledek byl nejistý, spíš by se dala říci na jistou záhubu, přemýšlela, jak začít prosit o milost.

Mezitím se Venuše zřekne pozemských prostředků pátrání a zamíří na nebe. Dá si zapřáhnout vůz, který jí pečlivě zhotovil zlatotepec Vulkán svým jemným uměním a který jí věnoval před oddavkami jako svatební dar. Obdivuhodné bylo uhlazení kovu provedené pilníkem, které jeho cenu zvýšilo, třebaže při tom zlata ubylo.

Z hejna bílých holubic hnízdících kolem ložnice bohyně vystoupí čtyři, zvesela si vykračují, nakrucují různobarevné krčky a vsunou je do jha zdobeného dráhými kameny, počkají, až si jejich paní nastoupí, a pak radostně vzlétnou do výše. Vůz bohyně provázejí vrabci, ti dovádějí a hlučně štěbetají, a ptáčci zpěváčci sladce trylkují, až se to mile rozléhá, a ohlašují předem, že bohyně přichází. Oblaka se rozestupují, nebe se otvírá své dceři a vysoký éter přijímá bohyni s jásotem. Zpěvný průvod velké Venuše se neleká setkání s orly ani s dravými jestřáby.

Bohyně ihned zamíří k Iovovu královskému hradu, a aniž by slevila něco ze své hrdosti, žádá, aby směla použít služeb Mercuria, božského hlasatele, protože potřebuje jeho pomoc. Černé brvy Iovovy přikývnou na souhlas.

Tu sestoupí Venuše s velkou radostí z nebe, provázena Mercuriem, a naléhavě mu domlouvá:

„Bratře z Arkadie, jistě víš, že tvá sestra Venuše nikdy nic nedělala bez tvé účasti, a rozhodně neuniklo tvé pozornosti, jak dlouho už nejsem schopna najít svou služku, která se někde skrývá. Nezbyvá tedy nic jiného, než abys jako hlasatel veřejně slíbil odměnu za její vypatrání. Pospěš si tedy se splněním mého úkolu a srozumitelně vyhlas její popis, podle kterého by mohla být poznána, aby se nikdo, kdo by se provinil nedovoleným poskytováním přístřeší, nemohl hájit výmluvou, že ji nezná.“

Současně mu podá listinu obsahující Psýšino jméno a ostatní údaje. Pak se ihned vrátí do svého paláce.

Mercurius se poslušnosti nevyhýbal. Rozběhl se zeměmi všech národů a takto se zhošťoval uloženého úkolu hlasatelského:

„Každý, kdo bude moci zadržet na útěku uprchlou dceru královskou, služku Venušinu jménem Psýché, nebo oznámit, kde se skrývá, ať přijde k hlasateli Mercuriovi za murcijské sloupy. Za poskytnuté informace dostane od samotné Venuše osobně sedm sladkých polibků a jeden zvlášť znamenitý oslazený mazlivým dotykem jejího jazyka.“

Všichni smrtelníci, kteří uslyšeli toto Mercuriovo hlášení, se z touhy po tak velké odměně horlivě pustili do pátrání. A to byl snad nejvážnější důvod, proč Psýché odložila všechnu váhavost.

Když se už blížila ke dveřím své paní, potkala ji jedna z Venušiny družiny, jménem Zvyklost, a hned na ni spustila, co jí hlasivky stačily:

„Konečně ti došlo, ty jedna ničemná otrokyně, že máš paní? Nebo snad tě drzost tvé povahy dožene k předstírání, že nevíš, kolik námahy jsme vynaložili na tvé

vypátrání? Ale dobře že jsi upadla právě do mých rukou, to už jako bys uvázla ve spárech Orku. Okamžitě budeš potrestána za tak hroznou vzpurnost.“

Hned jí zhurta vjela rukou do vlasů a vlekla ji za sebou — Psýché se vůbec nebránila.

Jakmile ji Venuše spatřila, když byla před ní přivedena a vydána jí do rukou, začala se škodolibě smát na celé kolo, tak jako se smějí lidé, v nichž se vaří vztek, pokyvovala hlavou, škrábala se na pravém uchu a volala:

„Konečně ses uráčila přijít pozdravit svou tchyni? Nebo jsi spíš přišla navštívit svého manžela, který je na tom špatně, jak jsi ho poranila? Ale buď klidná. Já už tě přijmu tak, jak si to zaslouží dobrá snacha. Kdepak jsou mé služebnice Starost a Žalost?“

Dala je zavolat dovnitř a Psychu jim odevzdala, aby ji týraly. Ony poslechly rozkaz, ubohou dívku zbičovaly a ztrýznily ještě všemožnými jinými způsoby a pak ji opět přivedly před tvář své paní.

Venuše se dala znova do smíchu a řekla:

„Jen se podívejte, jak se mě snaží svést svým vzduchým životem a probudit ve mně soucit! Samozřejmě, chce ze mne přece svým slavným plodem učinit šťastnou babičku! To bude pro mne opravdu štěstí, když mi budou v mých nejlepších letech říkat babička a když se syn sprosté služky bude nazývat vnukem Venušiným! Ačkoli — já už asi nemám zdravý rozum, když o něm mluvím jako o vnukovi, to je přece neodůvodněné. Nerovný sňatek, který byl nadto uzavřen někde na venkově, bez svědků, bez souhlasu otce, ten přece nemůže být považován za pravoplatný, proto se narodí parchant, jestli vůbec dovolím, aby ho donosila!“

Po těch slovech na ni vletí, trhá jí šaty na tisíc kusů, rve jí vlasy, až se jí hlava třese, a hrozně ji týrá. Pak dá přinést pšenici, ječmen, proso, mák, hrách, čočku

a boby, všechno smíchá dohromady, nasype na jednu kupu a řekne jí:

„Mám dojem, že taková ohyzda a ještě k tomu služka jako ty si své milence nemůže získat ničím jiným než horlivou úslužností. A tak si já sama také vyzkouším, zač stojíš. Přeber tuto směsici různých semen, každé zrníčko odděl a dej řádně kam patří, a než bude večer, ukážeš mi hotovou práci.“

A tak jí přidělila hromadu, ve které bylo semen bezpočtu, a sama šla na svatební hostinu. Psýché ani nevztáhla ruku po oné pomíchané spoustě zrn, která oddělit bylo nad lidské síly, ale ohromena velikostí úkolu nebyla schopna ani promluvit, ani se pohnout.

A tu jeden mraveneček, z pole malý mládeneček, který měl představu o tom, jak je to těžké, jak hrozná je to práce, politoval milenku velkého boha, proklel krutost její tchyně, čile běhal sem a tam a svolával a uprošoval všechny houfy mravenců z okolí:

„Slitujte se, vy snaživé dítky země, matky všeho tvorstva, slitujte se a přineste ochotnou a rychlou pomoc Amorově manželce, sličné dívce, v její těžké chvíli.“

A už se valí šestinohý národ vlna za vlnou a s velkým úsilím roznese celou hromadu, každý jedno zrníčko, roztrídí je a oddělí každý druh zvlášť a v okamžiku zmizí z dohledu.

Přichází noc, Venuše, rozjařená vínem, se vrací ze svatební hostiny, voní vonnými mastmi a je ověncena nádhernými růžemi. Když spatří, jak pečlivě byl úkol splněn, až to vzbuzuje podivení, rozkřikne se na ni:

„Ty ničemnice, to jsi neudělala ty, to není dílo tvých rukou, ale toho, kterému ses zalíbila k svému i jeho neštěstí!“

Pak jí hodí kus černého chleba a jde si lehnout.

Amor byl zatím sám a sám zavřen ve zvláštní ko-

můrce ve vnitřní části domu a byl přísně hlídán, jednak proto, aby si bujnou prostopášností ránu nezhoršil, jednak proto, aby neměl možnost sejít se s tou, po níž toužil. Tak strávili oba milenci smutnou noc, sice pod jednou střechou, avšak oddělení jeden od druhého a odloučení.

Jitřenka právě vyjížděla na oblohu, když si Venuše dala zavolat Psýchu a takto k ní promluvila:

„Vidíš támhleten háj, táhnoucí se do dálky po březích řeky, která ho omývá svými vlnami? Nejnižší větve jeho stromů se zrcadlí ve vodě vířící pod nimi. Tam se volně bez pastýře pasou ovce, jejichž vlna se leskne a třpytí opravdovým zlatem. Chci, abys mi odtamtud okamžitě přinesla vločku té drahocenné vlny. Pomoz si k ní, jak umíš.“

Psýché šla docela ráda, ne však proto, aby vyplnila rozkaz, ale aby se vrhla se skály do řeky a měla pokoj od trápení. Avšak od řeky se k ní nesl hlas zeleného rákosu, dávajícího život líbeznému hudbě, a ten z božského vnučutí tichým ševelením sladkého vánku jí radil:

„Psýcho, třebaže jsi pronásledována tolikerým trápením, neposkvrňuj svou nešťastnou smrtí mé svaté vody a také se nepřibližuj v tuto hodinu k těm strašným ovcím, protože dokud je slunce vysoko, jsou rozehřáté jeho žářem a bývají rozvzteklé a rozzuřené a ostrými rohy, čelem jako kámen a někdy i jedovatými zuby ohrožují lidi na životě. Než odpolední hodina zmírní sluneční výheň a stáda se uklidní působením čerstvého větříku, vanoucího od řeky, budeš se moci nepozorovaně skrývat pod oním vysokým platanem, který se napájí ze stejného zdroje jako já. Jakmile se zuřivost ovcí zmírní a ony zkrotnou, jdi do sousedního lesa, zatřes větvemi a získáš zlatou vlnu, která zůstala zachycena tu a tam na haluzích ohnutých k zemi.“

Tak soucitně jako člověk poučoval ten obyčejný

rákos sklíčenou Psýchu, jak se zachránit. Ta ho pozorně poslouchala a nelitovala. Neotálela, ale všechny pokyny pečlivě dodržela, bez nesnází nakradla plný klín měkoučkého žlutoučkého zlata a přinesla ho Venuši.

Avšak paní nenašla slova uznání ani pro tuto druhou nebezpečnou práci, jen svraštila obočí, jízlivě se ušklíbala a řekla jí:

„Já dobře vím, kdo je skutečným původcem i tohoto činu. Dám ti však ještě jeden úkol, a tím si pečlivě vyzkouším, zda máš opravdu tak statečného ducha a mimořádně bystrý rozum.“

Vidíš támhleten vrcholek vysoké hory čnící nad onou sráznou skálou? Tam z černého pramene vytékají temné vody, které uzavřeny v sousedním údolí jako v nádrži zavlažují styžské bažiny a napájejí chraptivé proudy Kókytu. Musíš dojít až na místo, kde pramen prýští ze skály, musíš až ode dna nabrat ledovou vodu do této nádoby a okamžitě mi ji přinést.“

S těmito slovy jí podala křišťálovou lahvičku a ještě jí k tomu přidala strašné pohružky.

Psýché horlivě zrychlila krok, zamířila na nejvyšší vrcholek hory a byla přesvědčena, že aspoň tam najde konec svého života svrchovaně naplněného neštěstím. Avšak jakmile přišla na místa sousedící s hřebenem, o kterém byla řeč, uvědomila si nesnáze tohoto nebezpečného podniky, při kterém šlo o život. Skála se totiž zvedala do nesmírné výše a byla tak hladká a nerovná, že nebylo možno vyšplhat se na ni. Z nitra svých kamenných chřtánů chrčila strašné proudy, ty se vyvalily z podzemních prohlubní trhlinou ve skále, řítily se po jejím srázném úbočí, vyrývaly si těsné koryto a skryty v něm nepozorovaně padaly do blízkého údolí. Zprava i zleva se z hlubokých jeskyní plazí zuřiví draci, natahují dlouhé krky, jejich očím je určeno ani na okamžik se nezavřít

a stále bdít a jejich zřítelnice jsou bezustání na strážích, jako by byl věčně den. Kromě toho se vody mající hlas i samy bránily a každou chvíli křičely: „Jdi pryč! Co tu děláš? Dej si pozor! Co tu pohledáváš? Hleď si svého! Uteč! Zahyneš!“

Psýché, zkamenělá svou nemohoucností, byla přítomná jen tělem, její duch bloudil kdesi daleko, a byla tak zavalena tíhou nebezpečí, před níž nebylo záchrany, že nenašla ani poslední útěchu, kterou poskytují slzy.

Avšak zkormoucení té nevinné duše neuniklo pronikavému pohledu dobrotivé Prozřetelnosti. Náhle se tam na rozpjatých křídlech objevil královský pták nejvyššího Iova, dravý orel, jenž si vzpomněl na dávnou službu, kterou prokázal z Amorova návodu Iovovi, když pro něho unesl fryžského číšníka Ganyméda. Opustí vzdušné dráhy nebeských výšin, aby prokázal úctu božské moci Amorově v nesnázích jeho manželky a přinesl jí pomoc v pravý čas. Létá kolem dívčiny tváře a říká jí:

„Tak ty si ve své prostotě a nezkušenosti myslíš, že můžeš ukrást třeba jen jedinou kapičku z toho nejsvětějšího a současně hrozného pramene, nebo se ho vůbec jen dotknout? Snad víš aspoň od slyšení, že tyto styžské vody nahánějí hrůzu i bohům, dokonce i samému Iovovi, a že tak jako vy lidé obvykle přísaháte při božstvech, bozi přísahají při vznešenosti Stygu. Ale dej sem tu nádobku!“

A už jí lahvičku vytrhne z ruky, pevně ji stiskne pařátem a spěchá ji naplnit. Mává mohutnými křídly, uhýbá mezi dračími tlamami plnými strašných zubů a mezi jejich míhajícími se trojklanými jazyky hned napravo, hned nalevo a nabere vodu, třebaže se vzpírá a hrozí, aby se vzdálil, dokud je bez pohromy. On však předstíral, že pro ni přichází z příkazu Venušina, že jí slouží, a to mu trochu ulehčilo přístup.

Psýché od něho s radostí přijala plnou lahvičku a rychle ji donesla Venuši.

Avšak ani tentokrát se jí nepodařilo usmířit hněv rozzlobené bohyně. Venuše na ni promluvila s úsměvem, který nesliboval nic dobrého, a hrozila jí zkouškami ještě většími a horšími:

„Ty musíš být velká a velmi mocná čarodějnice, když se ti podařilo přesně vyplnit mé rozkazy. Ještě jednu věc však pro mne budeš musit vykonat, děvenko. Vezmi tuto krabičku,“ přitom jí dívce podala, „a hned si to namiř do podsvětí, do záhrobního domova samotného Orka. Až tam budeš, odevzdej krabičku Proserpině a řekni jí: ‚Venuše tě prosí, abys jí poslala trochu své krásy, třeba jen tolik, aby to stačilo na jeden jediný den, neboť tu, kterou měla, všechnu vyčerpala a zmarnila, když ošetřovala nemocného syna.‘ Ale hleď, ať se nevrátíš příliš pozdě, protože musím jít na schůzi bohů a chci se jí dřív nalícit.“

Tenkrát si Psýché docela jasně uvědomila, že nastala její poslední hodinka, a pochopila, že už byly odhozeny všechny zástěrky a že je hnána do jisté záhuby. A ne snad? Vždyť byla donucována, aby šla vlastní nohou do Tartaru mezi stíny mrtvých. Déle už také neotálela a zamířila k jakési převysoké věži, aby odtamtud skočila dolů. Domnívala se totiž, že to je ta nejkrásnější cesta, kterou se dostane přímo do podsvětí.

Ale věž náhle promluvila a řekla jí:

„Proč se chceš, ubohá, zabít skokem do hlubiny? Jaký je to nerozum, vzdávat se před tímto nebezpečím, před touto prací, vždyť už to je naposled! Jakmile se jednou tvá duše rozloučí s tělem, dostaneš se sice určitě až na dno Tartaru, ale žádným způsobem se odtamtud nebudeš moci vrátit. Poslechni si, co ti povím.“

Nedaleko odtud leží slavné řecké město Lakedai-

món, v jeho sousedství je Tainaros, budeš ho musít hledat, neboť je ukrytý daleko od cest. Tam je průduch do podsvětí, jeho dokořán otevřenou bránou je vidět cestu, po které nikdo nechodí. Až přejdeš přes práh této brány a dáš se onou cestou, půjdeš bez odbočování až k samému královskému paláci Orkovu. Nesmíš však jít těmi temnotami s prázdnou, ale do každé ruky vezmi krupicový koláč zadělávaný medovinou a do úst si vlož dva penízky.

Až ujdeš hodný kus po té cestě smrti, potkáš kulhavého osla s nákladem dříví vedeného oslařem také kulhavým. Ten tě požádá, abys mu podala několik klacíků spadlých z oslova nákladu, ty však nepromluv ani slovo a jdi mlčky dál.

Brzy nato přijdeš k řece mrtvých, kterou hlídá Charón, ten si napřed vyžádá převozně a teprve pak dopraví pocestné v bárce, kterou drží jen záplaty pohromadě, na druhý břeh. Tedy i v říši mrtvých žije lakota a ani onen Ditův sluha Charón, ale ani sám otec Dis, a jaký je to mocný bůh, nedělá nic zadarmo. I chudák, když umírá, musí shánět peníze na cestu, a když náhodou nebude mít žádné po ruce, nebude smět ani vydechnout duši.

Tomu špinavému starci dáš za převoz jeden z penízků, které budeš mít, ale tak, že si ho sám vlastní rukou vezme z tvých úst. Až potom pojedíš přes líný proud, jakýsi mrtvý stařec plující po hladině bude k tobě vzpínat zpráchnivělé ruce a bude tě prosit, abys ho vytáhla do ložky. Ty se však nesmíš dát ovládnout soucitem, není to dovoleno.

Až se převezíš přes řeku a ujdeš pár kroků, budou tě prosit nějaké staré tkadleny zhotovující látku, abys jim trochu pomohla. Ty se toho však nesmíš ani dotknout. Tohle všechno a ještě mnoho jiného, co tě potká,

bude dílem Venušiných nástrah, abys upustila aspoň jeden koláč. Nemysli si, že ztráta takové obyčejné placuky nemá žádný význam: přijdeš-li třeba jen o jedinou, už nikdy nespatriš světlo denní. Je tam totiž velikánský pes se třemi převelikými hlavami na třech šíjích, úplný obr, až z něho jde hrůza, ten štěká na mrtvé, jako když hrom burácí, a zbytečně se snaží zastrašit ty, jimž už nemůže udělat nic zlého; je stále na stráži hned před prahem ponurého příbytku Proserpinina a zajišťuje, aby do Ditova paláce nikdo nevkročil. Když mu hodíš jeden koláč, zkrotne, ty bez nesnází projdeš kolem něho a hned se dostaneš k Proserpině. Ta tě přijme vlídně a laskavě, pozve tě, aby sis u ní pohodlně sedla, a nabídne ti bohatou přesnídávku. Ty si však sedni na zem, požádej ji o skývu černého chleba a nic jiného nejz. Potom jí oznam, proč jsi přišla, vezmi, co ti podá, a hned se vrať. Zbylým koláčem podplat zuřícího psa, lakomému převozníkovi dej uschovaný penízek, a až tě převezí přes svou řeku, jdi zpátky po svých stopách, tak se vrátíš pod ochranu tohoto sboru nebeských hvězd. Ze všeho nejvíc musíš však dbát na tuto radu: neotvírej krabičku, kterou poneseš, nedívej se do ní, neprojevuji přílišnou zvědavost o skrytý poklad božské krásy.“

Tak splnila ona věž vidoucí do budoucna svou věsteckou povinnost.

Psýché nemešká, zamíří k Tainaru, vezme si s sebou podle příkazu koláče a mince, seběhne cestou vedoucí do podsvětí, projde beze slova kolem kulhavého oslaře, dá převozníkovi minci za převoz, nevšímá si přání nebožtíka plovoucího po hladině, dělá, jako by neslyšela listivé prosby tkadlen, upokojí koláčem strašnou zuřivost psa a vejde do Proserpinina domu. Nepřijme měkké sedátko a vybrané jídlo, které jí hostitelka nabízí, ale sedne si jí pokorně k nohám, spokojí se černým chlebem a vyřídí

Venušin vzkaz. Proserpina ihned ve skrytu naplní a uzavře krabičku, Psýché ji převezme, listivě utiší Kerberovo štěkání druhým koláčem, zbylým penízkem zaplatí převozníkovi a daleko čileji pospíchá z podsvětí.

Když znova uviděla a zbožně pozdravila jasné světlo denní, tu ačkoli pospíchala dokončit poslušně svůj úkol, byla v duši zachváčena nerozumnou zvědavostí a povídala si:

„Já hloupá, nesu božskou krásu, a ani kousíček si z ní nevezmu, abych se aspoň takto zalíbila svému krásnému miláčkovi!“

A s těmito slovy otevře krabičku.

Ale uvnitř není vůbec nic, žádná krása, jen podsvětní spánek, opravdový spánek smrti. Jen odkryje víčko, spánek na ni okamžitě padne, rozlije se jí jako hustá mráкотná mlha po všech údech, ovládne ji na místě, kde právě stojí, a ona klesne na zem uprostřed cesty. Ležela tam nepohnutě, úplně jako spící mrtvola.

Ale Amor se už zotavoval, jeho rána se zajizvila, a už nemohl snést dlouhou nepřítomnost své Psýchy. Utekl proto vysokým oknem pokoje, ve kterém byl uvězněn, a protože jeho křídla dlouhým odpočinkem zesílila, letěl daleko rychleji, až přiletěl k své Psýše, setřel s ní pečlivě spánek, opět ho uzavřel do krabičky, ve které byl dřív, svou Psychu probudil neškodným lehounkým bodnutím svého šípů a řekl jí:

„Vidíš? Už podruhé jsi byla v nebezpečí smrti, chuděrko, a znova to zavinila zvědavost. Teď však hleď dokončit úkol, který ti byl uložen rozkazem mé matky, o ostatní se postarám sám.“

Po těch slovech se mileneц lehce vznesl na křídlech, kdežto Psýché ihned donesla Venuši Proserpinin dar.

Zatím se Amor, ztrápený přílišnou láskou, pohublý v tváři a přestrašený náhlou matčinou péčí o dobré cho-

vání, vrátí k svým starým způsobům. Na rychlých křídlech se vznese k vrcholku nebe, pokorně prosí o pomoc velkého Iova a snaží se ho získat pro svou věc. Iuppiter ho chytí za tvářičku, přitáhne si ji k ústům a políbí a pak mu řekne:

„Můj milý pane synu, třebaže jsi nikdy nezachovával úctu, která mi náleží z rozhodnutí bohů, ale stále jsi zraňoval svými střelami toto mé srdce, které dává zákony živlům a řídí běh hvězd, a často jsi je zneuctil pozemskou vášní a proti zákonům, dokonce i proti samotnému zákonu Iuliovu a v rozporu s veřejnou mravností jsi poškodil mou vážnost a pověst záletnictvím, tím nechutnějším, že jsi k mé hanbě přetvářel můj velebný zjev v hady, v oheň, v šelmy, ptáky a domácí zvířata, přesto nechci zapomínat na svou dobrotu a na to, že jsi vyrostl v mých rukách, a učiním vše, co si přeješ, jen když dokážeš mít se na pozoru před svými soupeři a když si uvědomíš, že jsi povinen odvděčit se mi za nynější dobrodiní tím, že mi pomůžeš k dívce, která nyní nejvíc ve světě vyniká krásou.“

Když domluvil, poručí Mercuriovi, aby okamžitě svolal všechny bohy do shromáždění a aby ohlásil, že nedostaví-li se někdo do této schůze nebešťanů, zaplatí pokutu deset tisíc stříbrných. Ze strachu před tím se nebeská sněmovna v mžiku naplnila a Iuppiter, sedící vladářsky na vysokém trůně, takto promluvil:

„Bohové zapsaní v seznamu Múz, jistě všichni víte, že jsem tohoto jinocha vychoval vlastními rukama. Usoudil jsem, že je třeba zkrotit ohnivé výbuchy jeho zeleného mládí nějakou uzdou. Už by to mohlo stačit, jak je zostuzen tím, co se dnes a denně povídá o jeho záletech a všemožném svádění. Je třeba odklidit mu z cesty každou příležitost a sevřít jeho mladickou bujnost manželskými pouty. Vybral si dívku a připravil ji o nevinnost: at jí má,

ať si ji nechá trvale, ať svou Psýchu stále objímá a stále se těší ze své lásky!“

Pak obrátí svou tvář k Venuši a řekne jí:

„A ty nebuď smutná, dcero, a neměj strach o vznešenost svého rodu — nebude to sňatek s dívkou smrtelnou. Já už to zařídím, aby to nebyl nerovný sňatek, ale zákonitý a vyhovující občanskému právu.“

Ihned dá Mercuriovi rozkaz, aby Psýchu unesl a přivedl na nebe. Podá jí pohár ambrosie a vyzve ji:

„Vezmi si, Psýcho, a buď nesmrtelná. Amor nikdy nerozváže svazek s tebou, ale vaše manželství bude věčné.“

Bez prodlení se strojila bohatá svatební hostina. Ženich ležel na nejčestnějším lehátku v čele slavnostní tabule a ve svém náručí objímal Psýchu, stejně tak se uložil Iuppiter se svou Iunonou a potom po řadě ostatní bozi. A hned se popíjel nektar, což je víno bohů, a Iovovi doléval pohár jeho číšník, onen známý mladý pastýř, a ostatním bohům Liber. Vulcanus připravoval jídla, Hóry zdobily všechno rudými růžemi a jinými květinami, Grácie rozstříkovaly voňavky a Múzy zpívaly, až mило poslouchat. Apollón zpíval též a doprovázel se na citharu. Venuše půvabně tančila za zvuků líbezné hudby — zařídila to tak, že Múzy zpívaly sborově nebo hrály na flétny a Satyros s Paniskem foukali na pastýřské píšťaly.

Tak byla Psýché řádně provdána za Amora, a když její čas dozrál, narodila se jim dcera, kterou nazýváme Rozkoš.

To vyprávěla zajatá dívka ta bláznivá, opilá stařenka. Já jsem stál nedaleko a litoval jsem, že nemám zápisník a pisátko, abych si tak hezkou pohádku zaznamenal.

Ale už tu jsou zpátky loupežníci naložení kořistí. Mají za sebou zřejmě nějakou těžkou bitvu, ale přesto se někteří, ti ráznější, chystají jít znova pro ostatní ná-

klad, podle jejich řeči ukrytý někde v jeskyni; raněné chtějí nechat doma, aby si ošetřili rány. Rychle do sebe naházejí přesnídávku, mne a mého koně, kteří máme ty věci nést na hřbetě, vyvedou potom na cestu a nešetří přitom ranami klackem. Unavené cestou, která každou chvíli stoupá nebo klesá nebo se zatáčí, dovedou nás před samým večerem k jakési jeskyni, tam na nás naloží mnoho věcí, nedopřejí nám ani chvíličku k odpočinku a ženou nás rychle zpátky.

Ve svém zmateném spěchu mě tolik mlátili a hnali vpřed, až jsem se svalil přes kámen ležící u cesty. A znova nepočítané rány, aby mě donutili vstát; jen stěží se jim podařilo zvednout mě, protože mě moc bolela pravá noha a levé kopyto.

A tu se jeden z nich ozve: „Jak dlouho ještě budeme zbytečně krmit tohoto ztrhaného osla, který teď ještě navíc kulhá?“

A jiný dodal: „Ten přinesl svým příchodem našemu domu jen samou smůlu, od té doby jsme nepřišli k žádnému pořádnému výdělku, ale jen k ranám, a ti nejstatečnější dokonce přišli o život.“

Opět jiný si prisolil: „Jen co odnese po dobrém nebo po zlém tyto rance na místo, hned ho shodím ze stráně. To bude soustíčko pro supy!“

Zatímco se ti dobráci dohadovali o mé smrti, už jsme došli domů, neboť strach změnil má kopyta v křídla. Rychle uklidili všechno, co jsme nesli, a pak jako bychom ani neexistovali, ba i mou smrt pustili z hlavy, vzali si na pomoc kamarády, kteří pro zranění zůstali doma, a šli tam ještě jednou, aby sami přinesli, co tam zbylo — říkali, že je otravuje naše loudavost.

Mně však ležel na srdci pořádný kámen, když jsem přemýšlel o tom, jak mi hrozili smrtí, a říkal jsem sám k sobě: „Co tu stojíš, Lucie? Co čekáš na svůj konec?“